Justitieutskottets betänkande 1980/81: 8

om isolering m. m. inom kriminalvården (prop. 1980/81: 1 jämte motioner)

Propositionen

I proposition 1980/81: 1 har regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt
2. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs nedan under rubriken Utskottet.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt

dels att 3, 17, 18, 20–23, 50, 51, 52 d och 60 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 20 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Kriminalvårdsanstalt är riksanstalt eller lokalanstalt.	
Riksanstalt, lokalanstalt eller avdelning av anstalt är öppen eller sluten.	Riksanstalt, lokalanstalt eller avdelning av anstalt är öppen eller sluten. *För placering av sådana intagna som avses i 20 a § kan sluten avdelning inrättas som specialavdelning med särskild övervakning och begränsad gemensamhet mellan de intagna.*
Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, förordnar vilka anstalter som är riksanstalter eller lokalanstalter *och* vilka anstalter eller anstaltsavdelningar som är öppna eller slutna.	Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, förordnar vilka anstalter som är riksanstalter eller lokalanstalter, vilka anstalter eller anstaltsavdelningar som är öppna eller slutna *och vilka slutna avdelningar som är specialavdelningar.*
Vad i denna lag sägs om öppen eller sluten anstalt gäller även öppen eller sluten avdelning av anstalt.	
17 §	
Intagen skall *arbeta* tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av arbetets särskilda beskaffenhet.	*En* intagen skall *under tid då han är skyldig att utföra arbete vistas* tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av arbetets särskilda beskaffenhet. *Vägrar ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt att utföra det arbete som har ålagts dem, får dock gemensamheten mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.*
På fritiden får *intagen* i den utsträckning han önskar det vistas	På fritiden får *den intagne* i den utsträckning han önskar det vistas

[1] Senaste lydelse 1976: 506.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag. I sluten anstalt får dock *gemenskapen* mellan intagna på *fritid* inskränkas, om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.	tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag. I sluten anstalt får dock *gemensamheten* mellan intagna på *fritiden* inskränkas, om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten. *I anslutning till dygnsvilan får de intagna hållas avskilda från varandra.*
18 §	
Intagen får på egen begäran arbeta i enrum, om *beaktansvärda* skäl *talar härför.*	*En* intagen får på egen begäran arbeta i enrum, om *lämplig plats kan beredas honom och särskilda* skäl *inte talar mot det.* Medgivande *härtill* skall omprövas så ofta *det finns* anledning *till det*, dock minst en gång i månaden.
Läkare skall *yttra sig över begäran som avses i första stycket, om möjligt innan ärendet avgöres och annars inom en vecka därefter.* Medgivande skall omprövas så ofta anledning *därtill föreligger*, dock minst en gång i månaden.	Läkare skall *undersöka en intagen som arbetar i enrum, om det behövs med hänsyn till dennes tillstånd. Har den intagne arbetat i enrum under en sammanhängande tid av en månad, skall en sådan undersökning alltid äga rum.*
20 §	
Om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, föreliggande fara för *intagens egen* eller annans säkerhet till liv eller hälsa eller för allvarlig skadegörelse på anstaltens egendom *eller* för att hindra att intagen *utövar menligt inflytande på andra intagna, får intagen hållas avskild från andra intagna.*	*En intagen får hållas avskild från andra intagna*, om det är nödvändigt *1.* med hänsyn till rikets säkerhet *eller* föreliggande fara för *den intagnes* eller annans säkerhet till liv eller hälsa eller för allvarlig skadegörelse på anstaltens egendom, *2.* för att hindra att *den intagne påverkar någon annan intagen att allvarligt störa ordningen inom anstalten,* *3. för att hindra att den intagne medverkar till att en annan intagen får tillgång till berusningsmedel,* *4. för att hindra att den intagne allvarligt ofredar en annan intagen.*

Intagen som avses i 7 § tredje stycket och på skäl som där anges är placerad i sluten anstalt får hållas avskild från andra intagna, om det kan befaras att han planlägger rymning eller att annan planlägger fritagningsförsök och avskildheten är nödvändig för att hindra att sådan plan sättes i verket.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Beslut enligt första eller andra stycket skall omprövas så ofta anledning *därtill föreligger*, dock minst *en gång i månaden*.	*Ett* beslut enligt första eller andra stycket skall omprövas så ofta *det finns* anledning *till det*, dock minst *var tionde dag*.
	20 a §
	Finns det i fall som avses i 20 § andra stycket anledning anta att de förhållanden som där avses kommer att bestå en längre tid, får den intagne placeras på en specialavdelning.
	En intagen får också placeras på en specialavdelning, om det finns särskild anledning anta att det är påkallat för att hindra honom från brottslig verksamhet av allvarligt slag under vistelsen i anstalt.
	Ett beslut om placering på en specialavdelning skall omprövas så ofta det finns anledning till det, dock minst en gång i månaden.
	21 §[2]
Intagen som *hålles* avskild från andra intagna enligt 20 § skall *erhålla sådan* lättnad i avskildheten som *kan ske utan olägenhet*.	*En* intagen som *hålls* avskild från andra intagna enligt 20 § skall *få den* lättnad i avskildheten som *är möjlig*.
	22 §
Innan beslut meddelas om åtgärd enligt 20 § *eller* vid omprövning av sådant beslut skall utredning ske rörande de omständigheter som inverkar på frågans avgörande. *Läkare skall yttra sig i frågan, om möjligt innan åtgärden vidtages och annars inom en vecka därefter.*	Innan beslut meddelas om *en* åtgärd enligt 20 *eller 20 a § och* vid omprövning av *ett* sådant beslut skall utredning ske rörande de omständigheter som inverkar på frågans avgörande.
	Den som hålls avskild på grund av att han är farlig för sin egen säkerhet till liv eller hälsa skall undersökas av läkare så snart det kan ske. Annan intagen som hålls avskild enligt 20 § och sådan intagen som är placerad på en specialavdelning skall undersökas av läkare, om det behövs med hänsyn till den intagnes tillstånd. Har en intagen hållits avskild under en sammanhängande tid av en månad skall en sådan undersökning alltid äga rum.

[2] Senaste lydelse 1976:506.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

Över vad som förekommit vid utredning enligt första stycket skall protokoll föras.

23 §[3]

Intagen som uppträder våldsamt eller som är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel att han kan befaras störa ordningen på anstalten får tillfälligt hållas avskild från andra intagna så länge det är nödvändigt för att betvinga det våldsamma uppträdandet eller tills påverkan har upphört.

Visar sig andra medel otillräckliga för att betvinga våldsamt uppträdande av intagen, får *denne beläggas* med fängsel, om *säkerheten oundgängligen kräver det.*

Visar sig andra medel otillräckliga för att betvinga våldsamt uppträdande av *en* intagen, får *han hållas belagd* med fängsel, om *det är oundgängligen nödvändigt med hänsyn till hans egen eller annans säkerhet till liv eller hälsa.*

Kan en intagen i fall som anges i första eller andra stycket inte hållas avskild på anstalten får han placeras i allmänt häkte i högst två dygn, om detta är lämpligare än att han förs över till en annan anstalt.

Läkare skall så snart det kan ske *yttra sig över* åtgärd enligt *första eller andra stycket. Sådant yttrande behövs dock ej* i fråga om den som *hålles* avskild därför att han är påverkad av berusningsmedel, *om ej särskilda skäl föreligger.* Över vad som förekommit skall protokoll föras.

Läkare skall så snart det kan ske *undersöka den som är föremål för* åtgärd enligt *denna paragraf.* I fråga om den som *hålls* avskild därför att han är påverkad av berusningsmedel *skall en sådan undersökning dock äga rum endast om det behövs med hänsyn till hans tillstånd.* Över vad som förekommit skall protokoll föras.

50 §[4]

Under *utredning* av disciplinärende får intagen tillfälligt hållas avskild från andra intagna i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen ej skall äventyras. Åtgärden får i intet fall bestå längre än fyra *dagar.* Den intagne skall *erhålla sådan* lättnad i avskildheten som *kan ske utan olägenhet.*

Under *utredningen* av *ett* disciplinärende får *en* intagen tillfälligt hållas avskild från andra intagna i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen ej skall äventyras. Åtgärden får i intet fall bestå längre än fyra *dygn. Kan den intagne inte hållas avskild på anstalten, får han placeras i allmänt häkte, om detta är lämpligare än att han förs över till en annan anstalt.* Den intagne skall *få den* lättnad i avskildheten som *är möjlig.*

[3] Senaste lydelse 1976: 506.

[4] Senaste lydelse 1976: 506.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
51 §[5]	
Disciplinärende skall avgöras skyndsamt. Innan beslut meddelas *enligt 47 §* skall förhör hållas med den intagne. *Läkare skall så snart det kan ske yttra sig rörande åtgärd enligt 50 §.* Över vad som förekommit vid förhör och annan undersökning skall protokoll föras.	*Disciplinärenden* skall avgöras skyndsamt. Innan beslut meddelas skall förhör hållas med den intagne. Över vad som förekommit vid förhör och annan undersökning skall protokoll föras.
52 d §[6]	
Intagen som kan misstänkas vara påverkad av narkotika får föreläggas att lämna urinprov. *Den som är intagen i anstalt, i vilken företrädesvis placeras intagna som icke eller i endast ringa mån har tagit befattning med narkotika, får föreläggas att lämna urinprov, även om han ej misstänkes vara påverkad av narkotika.*	*En intagen får föreläggas att lämna urinprov för kontroll av huruvida han är påverkad av narkotika.*
60 §[7]	
Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i 20 § andra stycket samt *i* 35 och 39 §§.	Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i *17 § första stycket andra meningen*, 20 § andra stycket samt *20 a*, 35 och 39 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

[5] Senaste lydelse 1976: 506.
[6] Senaste lydelse 1976: 901.
[7] Senaste lydelse 1976: 506.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Härigenom föreskrivs att 15 och 17 §§ lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
15 §	
Häktad får beläggas med fängsel	
1. under transport och eljest under vistelse utom förvaringslokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl samt	
2. i övrigt för att betvinga våldsamt uppträdande av den häktade, om andra medel visar sig otillräckliga och *säkerheten* oundgängligen *kräver det.*	2. i övrigt för att betvinga våldsamt uppträdande av den häktade, om andra medel visar sig otillräckliga och *det är* oundgängligen *nödvändigt med hänsyn till den häktades egen eller annans säkerhet till liv eller hälsa.*
Läkare skall så snart det kan ske *yttra sig över* åtgärd enligt första stycket 2.	Läkare skall så snart det kan ske *undersöka den som är föremål för* åtgärd enligt första stycket 2.
17 §	
Vad som sägs i denna lag om häktad har motsvarande tillämpning på	
1. den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott,	
2. den som har intagits i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt och	
3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av 43 § första stycket tredje meningen lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt.	3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av *23 § tredje stycket,* 43 § första stycket tredje meningen *eller 50 § tredje meningen* lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

Motioner

I motion 1980/81:24 av Arne Nygren (s) hemställs att riksdagen beslutar 1. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om lekmannaprövning av isoleringsåtgärder inom kriminalvården samt 2. att intagna får möjlighet att få offentligt biträde i enlighet med förslaget från utredningen om isolering inom kriminalvården.

I motion 1980/81:25 av Lars Werner m.fl. (vpk) hemställs 1. att riksdagen antar förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt m.m. enligt *bilaga 1*, 2. att riksdagen antar förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna enligt *bilaga 2*, 3. att riksdagen antar förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429) enligt *bilaga 3*, 4. att riksdagen uttalar att senareläggning av inlåsningen vid kriminalvårdsanstalterna till senast kl. 21.00 bör genomföras snarast, 5. att riksdagen uttalar att införande av s.k. mjukceller vid kriminalvårdsanstalterna bör vara genomfört senast den 1 januari 1983.

Utskottet

Inledning

I propositionen föreslås vissa ändringar i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL). Flertalet av ändringarna berör reglerna om isolering och andra begränsningar av gemensamheten för de intagna i kriminalvårdsanstalt.

Förslaget grundar sig i dessa delar på förslag som lagts fram av utredningen om isolering inom kriminalvården i betänkandet (SOU 1979:4) Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården (isoleringsutredningen). I betänkandet lämnades förslag till åtgärder för att förebygga behovet av isolering och till alternativa åtgärder för att begränsa isoleringsinstitutets användning. Förslagen till förebyggande och alternativa åtgärder har, i den mån de har bedömts ha budgetmässiga konsekvenser, behandlats av riksdagen i samband med förslagen till anslagsberäkning för kriminalvården för budgetåret 1980/81 (prop. 1979/80:100 bil. 5, s. 72–82, JuU 34, rskr 282). De frågor som i övrigt har aktualiserats genom betänkandet och som främst gäller ändringar i gällande bestämmelser tas upp i den nu förevarande propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås bl.a. att den nuvarande huvudregeln om gemensamhet under arbete utsträcks till att gälla även vid arbetsvägran. För kollektiv arbetsvägran vid en sluten anstalt föreslås dock en särskild undantagsregel. Vidare föreslås att en intagen på egen begäran skall få arbeta i enrum, om lämplig plats kan beredas honom och särskilda skäl inte talar emot det. Nuvarande bestämmelser om isolering för att hindra att en intagen utövar menligt inflytande på en annan samt om förutsättningar för

att använda fängsel föreslås få en mera restriktiv formulering. I syfte att motverka onödiga förflyttningar mellan anstalterna föreslås att tillfälliga avskiljanden skall kunna ske i allmänt häkte. Förutsättningarna för placering på s. k. specialavdelning föreslås bli lagreglerade.

I propositionen föreslås också en generell bestämmelse om att intagna i kriminalvårdsanstalter skall få föreläggas att lämna urinprov för kontroll av eventuell narkotikapåverkan.

Slutligen föreslås följdändringar i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna.

Avskiljande vid kollektiv arbetsvägran m. m.

Enligt 12 § KvaL gäller att en intagen är skyldig att utföra det arbete eller delta i den undervisning eller utbildning som åläggs honom.

I 17 § KvaL finns bestämmelser om att den intagne skall arbeta tillsammans med andra intagna, om inte annat följer av bestämmelserna i KvaL eller av arbetets särskilda beskaffenhet. I propositionen föreslås att bestämmelsen skall ändras så att det klart framgår att principen om att de intagna skall vistas tillsammans också gäller för en intagen som vägrar utföra ålagd sysselsättning.

Vägran att utföra ålagd sysselsättning kan medföra disciplinstraff. Avskiljande vid arbetsvägran har enligt den nu gällande ordningen i vissa fall beroende på omständigheterna ansetts kunna ske med stöd av 20 § eller 50 § KvaL. Enligt vad departementschefen uttalar är det emellertid uppenbart att tillämpningsområdet för dessa regler vid arbetsvägran är begränsat. För att göra det möjligt för personalen vid anstalterna att klara av den situation som uppstår vid kollektiv arbetsvägran föreslås i propositionen att det i 17 § KvaL införs ett undantag från principen om gemensamhet under arbetstid för fall då ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt vägrar att utföra det arbete som har ålagts dem. Gemensamheten föreslås i sådant fall få inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

I motion 25 förespråkas att det föreslagna undantaget från gemensamhet inte skall genomföras.

Det föreslagna undantaget är tillkommet på förslag av kriminalvårdsstyrelsen. Kriminalvårdsstyrelsen uttalade sålunda under remissbehandlingen av isoleringsutredningens förslag att behandlingen av arbetsvägrare har kommit att bli ett allvarligt problem, i första hand vid vissa slutna anstalter. Problemen beror enligt kriminalvårdsstyrelsen främst på att anstalternas resurser är dimensionerade med utgångspunkt från att alla intagna under arbetstid arbetar, studerar, deltar i annan verksamhet eller vistas på särskild avdelning. Eftersom det vid flertalet anstalter inte finns någon annan utväg än att låta arbetsvägrare vistas på respektive bostadsavdelning under arbetstid uppstår, anförde kriminalvårdsstyrelsen, svårigheter i behandlingen av dem redan när antalet sådana intagna uppgår till ett

fåtal på varje avdelning. Enligt kriminalvårdsstyrelsens mening borde det införas en bestämmelse som gjorde det möjligt att i undantagssituationer tillfälligt begränsa gemensamheten mellan de intagna (prop. s. 65–66).

Utskottet, som anser det värdefullt att gemensamhetsprincipen uttryckligen anges gälla också under arbetsvägran, delar kriminalvårdsstyrelsens och departementschefens uppfattning om behovet av en undantagsregel från gemensamhetsprincipen vid kollektiv arbetsvägran och godtar den lydelse av 17 § KvaL som i detta hänseende föreslås i propositionen. Yrkandet i motion 25 om avslag på propositionen i denna del avstyrks därför.

Utskottet avstyrker vidare ett förslag i motion 25 om slopande av den nuvarande bestämmelsen om att gemensamheten mellan intagna på fritid får inskränkas i sluten anstalt om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten. Bestämmelsen utgör stöd för den begränsning av intagnas fritidsgemenskap till viss avdelning som förekommer på många anstalter men som i praxis inte används till stöd för beslut om enrumsplacering (se SOU 1979: 4, s. 114 f.).

Avskiljande av skydds- och säkerhetsskäl

Enligt 20 § KvaL kan tvångsmässig avskildhet förekomma som en säkerhets- eller skyddsåtgärd, om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, fara för en intagens egen eller annans säkerhet eller för allvarlig skadegörelse på anstaltens egendom eller för att hindra att en intagen utövar menligt inflytande på andra intagna.

För dem som har dömts till fängelse lägst två år eller till internering med en minsta tid av två år eller mer och som med tillämpning av 7 § tredje stycket KvaL har placerats i sluten anstalt gäller särskilda bestämmelser om isolering.

I propositionen föreslås i det nu aktuella hänseendet ändring i bestämmelsen såvitt den avser avskiljande på grund av risk för den intagnes menliga inflytande på annan intagen. Ändringen föreslås mot bakgrund av att den nuvarande bestämmelsen anses ha fått en alltför allmänt hållen avfattning. Enligt vad som föreslås i propositionen preciseras bestämmelsen till att avse situationer då avskiljande är nödvändigt för att hindra att den intagne påverkar någon annan intagen att allvarligt störa ordningen inom anstalten, för att hindra att den intagne medverkar till att en annan intagen får tillgång till berusningsmedel samt för att hindra att den intagne allvarligt ofredar en annan intagen.

I motion 25 föreslås att de i 20 § första stycket KvaL i förslaget upptagna grunderna för avskildhetsåtgärder skall inskränkas till att endast gälla den situationen att avskildheten är nödvändig med hänsyn till påtaglig fara för den intagnes eller annans säkerhet till liv eller hälsa. Motionsyrkandet innebär bl. a. att hänsyn till rikets säkerhet inte längre skall vara grund för avskiljande.

Grunden hänsynen till rikets säkerhet för avskiljande, som varit nödvändig att tillämpa i praktiken, bör enligt utskottets mening behållas, och även i övrigt bör stadgandet ges den utformning som föreslås i propositionen. Till följd härav avstyrker utskottet bifall till motion 25 i dessa delar.

I anlutning till vad departementschefen anför (s. 20) angående tillämpningen av avskildhetsgrunden att hindra den intagne att allvarligt ofreda en annan intagen vill utskottet understryka att en intagen naturligtvis ej skall behöva tåla något som helst brottsligt angrepp mot sin person från en annan intagen, exempelvis ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken. Ett sådant förfarande torde alltid kunna bedömas som brott mot anbefalld ordning eller meddelade anvisningar och aktualisera disciplinära åtgärder enligt 47 § KvaL. Om angreppet inebär allvarligare trakasserier i enlighet med vad som utvecklas av departementschefen kan till skydd för den angripne tillgripas avskiljande enligt den nu föreslagna grunden.

Placering på specialavdelning

Vid kriminalvårdsanstalterna Kumla, Hall och Norrköping finns f.n. specialavdelningar med sammanlagt 24 platser för särskilt rymningsbenägna eller farliga intagna med långa strafftider. Placering på sådan avdelning utgör inte avskiljande i den mening som avses i KvaL.

I propositionen föreslås en särskild reglering i KvaL beträffande placering på specialavdelning. En sådan avdelning skall enligt KvaL kunna inrättas med särskild övervakning och begränsad gemensamhet mellan de intagna. Enligt en föreslagen ny bestämmelse i KvaL, 20 a §, skall intagen, som avskilts med hänsyn till rymningsfara eller fritagningsförsök, få placeras på en specialavdelning om det finns anledning anta att de förhållanden som föranlett avskiljandet kommer att bestå en längre tid. En intagen föreslås också få placeras på specialavdelning om det finns särskild anledning anta att det är påkallat för att hindra honom från brottslig verksamhet av allvarligt slag under vistelsen i anstalt.

I motion 25 föreslås att den sist nämnda grunden för placering på specialavdelning skall utgå.

Såsom departementschefen uttalar har den föreslagna bestämmelsen om placering på specialavdelning vid risk för allvarlig brottslig verksamhet inte någon direkt motsvarighet bland bestämmelserna om avskiljande enligt 20 § KvaL. Särskilt i belysning av att avskiljande som regel inte kan tillgripas i den nu angivna situationen delar utskottet departementschefens uppfattning att placering på specialavdelning skall kunna ske i de avsedda fallen. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag rörande specialavdelningar och avstyrker bifall till motion 25 i denna del.

Läkares medverkan vid avskildhetsåtgärder

Enligt 22 § KvaL skall innan beslut meddelas om avskildhetsåtgärd av skydds- eller säkerhetsskäl eller vid omprövning av sådant beslut utred-

ning ske rörande omständigheter som inverkar på frågans avgörande. Läkare skall yttra sig i frågan, om möjligt innan åtgärden vidtas och annars inom en vecka därefter.

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna rörande läkares medverkan vid beslut om avskildhetsåtgärder. Den föreslagna ordningen innebär att läkare ej längre skall vara skyldig att yttra sig i frågan. Läkarundersökning skall alltid äga rum så snart det kan ske beträffande den som hålls avskild på grund av att han är farlig för sin egen säkerhet till liv eller hälsa. Annan intagen som hålls avskild enligt 20 § KvaL och sådan intagen som är placerad på specialavdelning skall undersökas av läkare om det behövs med hänsyn till den intagnes tillstånd. Har en intagen hållits avskild under en sammanhängande tid av en månad skall en sådan undersökning enligt förslaget alltid äga rum. I detta hänseende uttalade isoleringsutredningen bl. a. att de skäl som ligger bakom föreskrifterna om läkarmedverkan bygger på en övertro på läkarens förmåga att förutse den intagnes möjligheter att uthärda en enrumsplacering. Utredningens förslag grundade sig på att läkares medverkan skulle få motiveras endast med medicinska skäl. Läkares medverkan borde enligt utredningen inte göra honom delaktig i själva avskildhetsbeslutet. Departementschefen uttalar att de nuvarande bestämmelserna om läkarmedverkan i samband med isolering kan innebära risk för att undersökningen i åtskilliga fall kan bli en tom formalitet som i onödan tar de knappa medicinska resurserna i anspråk. Departementschefen understryker att läkarundersökning givetvis alltid bör ske så snart en intagen som har avskilts visar tecken på sjukdom.

I motion 25 avstyrks den föreslagna ändringen beträffande läkares medverkan vid avskildhetsåtgärder.

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen i nu förevarande hänseende. Härvid beaktar utskottet särskilt vad departementschefen framfört rörande angelägenheten av bestämmelser som garanterar att läkarundersökning äger rum när det behövs för att utröna om det beteende från den intagnes sida som ligger till grund för ett beslut om isolering kan tillskrivas sjukdom eller insufficiens eller för att säkerställa att isoleringen inte är skadlig från medicinsk synpunkt (s. 27). Med det anförda avstyrker utskottet således bifall till motion 25 i denna del.

Avskiljande på grund av våldsamt uppträdande m. m.

Enligt 23 § första stycket KvaL får intagen som uppträder våldsamt eller som är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel att han kan befaras störa ordningen på anstalten tillfälligt hållas avskild från andra intagna så länge det är nödvändigt för att betvinga det våldsamma uppträdandet eller tills påverkan har upphört. I propositionen föreslås inte någon ändring av det angivna lagrummet.

I motion 25 föreslås att en förutsättning för avskiljande i det nu aktuella fallet skall vara att den intagne kan befaras *allvarligt* störa ordningen.

En ändring enligt motionsförslaget kan enligt utskottets mening minska anstaltsledningens möjlighet att för upprätthållande av ordningen inom anstalten tillgripa avskiljande i de situationer som avses i lagrummet. Med hänsyn härtill anser sig utskottet inte kunna tillstyrka bifall till motionen i denna del.

Häktesplacering

Avskiljanden enligt KvaL sker f.n. i regel på särskilda avdelningar, "roavdelningar", när åtgärden grundas på egen begäran från den intagnes sida. Annars verkställs åtgärderna i allmänhet på s.k. observations- eller isoleringsavdelningar. I propositionen föreslås att intagen som skall avskiljas enligt 23 § KvaL på grund av våldsamt uppträdande eller påverkan av alkohol eller andra berusningsmedel och som inte kan hållas avskild på anstalten där han vistas, skall få placeras i allmänt häkte i högst två dagar om detta är lämpligare än att han förs över till annan anstalt. Motsvarande möjlighet till placering på allmänt häkte föreslås beträffande den som hålls avskild under utredningen av ett disciplinärende.

I motion 25 yrkas avslag på propositionen i dessa delar. Motionärerna menar att i de få fall av avskildhet som kommer att finnas kvar enligt motionärernas förslag möjlighet måste finnas till avskildhet på den intagnes egen anstalt.

Förslaget om placering i häkte av intagna som har avskilts grundar sig på en framställning från kriminalvårdsstyrelsen och har behandlats av isoleringsutredningen. Utredningen ansåg att förslaget skulle vara ägnat att minska antalet tvångsförflyttningar av disciplinära skäl från en anstalt till en annan. Sådana förflyttningar uppfattas enligt utredningen mycket negativt av de intagna och har enligt utredningens mening ännu större nackdelar än i varje fall de kortvariga avskiljandena.

Utskottet biträder regeringens förslag och avstyrker bifall till motion 25 i dessa delar.

Beläggning med fängsel

Enligt nuvarande regler kan den som avskilts med stöd av 23 § KvaL beläggas med fängsel om andra medel visar sig otillräckliga för att betvinga våldsamt uppträdande och säkerheten oundgängligen kräver det. I propositionen föreslås att det som en förutsättning för beläggning med fängsel skall gälla att detta är oundgängligen nödvändigt med hänsyn till den intagnes egen eller annans säkerhet till liv eller hälsa.

I motion 25 föreslås att intagen som belagts med fängsel skall undersökas av läkare inom en timme. Vidare anser motionärerna att reglerna om beläggande av fängsel bör upphöra att gälla den 1 januari 1983. Enligt motionärerna bör dessförinnan dessa frågor ha kunnat ordnas på annat sätt.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i nu förevarande hänseende och avstyrker motionen i motsvarande del.

Avskiljande under utredning av disciplinärende

Under utredningen av ett disciplinärende får enligt 50 § KvaL en intagen tillfälligt avskiljas i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras. Åtgärden får bestå högst fyra dagar. I propositionen föreslås inte annan ändring i bestämmelsen än att uttrycket dagar ersätts av uttrycket dygn.

I motion 25 yrkas att bestämmelserna om avskiljande under utredning av disciplinärende tas bort. Enligt motionärerna finns inga skäl för ett avskiljande vid utredning av disciplinärende.

I linje med vad isoleringsutredningen har anfört (s. 246) anser utskottet att önskemålet om undvikande av avskildhetsåtgärder är mindre starkt i nu förevarande fall; det rör sig uteslutande om mycket kortvariga avskiljanden och riskerna för negativa effekter för den intagnes psykiska eller fysiska tillstånd eller för hans samhällsanpassning måste bedömas som små. Härtill kommer att kriterierna för avskiljande i detta fall efter 1976 års lagändring är mycket restriktiva. Bestämmelsen innebär sålunda att avskildhet inte får användas för att förebygga oro i samband med disciplinära förseelser utan endast av utredningstekniska skäl.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 25 i denna del och tillstyrker den i propositionen föreslagna ändringen i 50 § KvaL.

Urinprovskontroll

Enligt 52 d § KvaL får en intagen som kan misstänkas vara påverkad av narkotika föreläggas att avlämna urinprov. Den som är intagen i anstalt i vilken företrädesvis placeras intagna som inte eller endast i ringa mån har tagit befattning med narkotika får föreläggas att lämna urinprov även om han inte misstänks vara påverkad av narkotika.

Syftet med bestämmelsen, som tillkom genom ändringar år 1978 (prop. 1978/79:62, JuU 15 rskr 90), är att det genom urinanalys skall kunna anskaffas ett tillförlitligt underlag för en önskvärd differentiering av de intagna.

I propositionen uttalar departementschefen att det – med hänsyn till att hittills använda metoder att spåra upp narkotika inom anstalterna har visat sig klart otillräckliga – finns anledning att i nu förevarande sammanhang ta upp frågan om en utvidgning av det förhållandevis snäva tillämpningsområde som bestämmelsen har erhållit: bestämmelsen ger sålunda inte möjlighet att generellt eller stickprovsvis göra kontroller med hjälp av urinprovsanalys på andra kriminalvårdsanstalter än sådana där företrädesvis icke narkotikamissbrukare placeras. Enligt departementschefen skulle det vara en fördel som ett led i uppspårandet av narkotika om det blev möjligt att på samtliga anstalter göra urinprovsanalyser generellt eller stickprovsvis när det finns anledning tro att narkotika förekommer på en anstalt men tillräcklig grund att misstänka någon speciell person för att vara narkotikapåverkad inte föreligger.

I propositionen förordas med hänvisning till det anförda att 52 d § KvaL ändras så att en generell möjlighet ges till urinprovskontroll av intagna för bedömning av huruvida narkotikapåverkan föreligger.

Den föreslagna utvidgningen av möjligheten att ta urinprov för kontroll av narkotikapåverkan avstyrks i motion 25. Enligt motionärerna kommer bestämmelsen enbart att innebära ytterligare förnedringar för de intagna, och den kommer inte att ha någon inverkan när det gäller att komma till rätta med narkotikaproblemen.

Utskottet har vid behandlingen av en motion vid föregående riksmöte uttalat sig för en sådan utvidgning av möjligheterna att göra urinprovskontroller som nu föreslås i propositionen (JuU 1979/80:34 s. 13). Enligt utskottets mening kan den i propositionen föreslagna bestämmelsen verksamt bidra till att motverka användningen av narkotika inom kriminalvårdsanstalterna. Utskottet förutsätter att kriminalvårdsstyrelsen i samband med meddelandet av närmare föreskrifter rörande verkställigheten av bestämmelsen kommer att beakta de integritetsfrågor som blir aktuella i sammanhanget.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet förslaget i propositionen rörande kontroll av urinprov. Motion 25 avstyrks i motsvarande del.

Häkteslagen

I propositionen föreslås ändringar i lagen (1976:331) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

I motion 25 föreslås ändringar i regeringens förslag i denna del som följer av motionärernas förslag i övrigt. Av utskottets ställningstaganden i det föregående följer att utskottet med avstyrkande av motion 25 i denna del tillstyrker bifall till propositionen i motsvarande del.

Offentligt biträde

Isoleringsutredningen föreslog att det i vissa avseenden skulle införas en rätt för den intagne till offentligt biträde i ärenden rörande avskildhetsfrågor. Förslaget har inte förts vidare i propositionen.

I motion 25 föreslås att rätt till offentligt biträde tillerkänns den intagne i ärenden hos kriminalvårdsstyrelsen enligt 18, 20, 23 eller 47 § KvaL. Vidare föreslås att offentligt biträde i sådana fall skall utses för den som åtgärden avser om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt.

I motion 24 hemställs att riksdagen skall besluta att intagna får möjlighet att få offentligt biträde i enlighet med förslag från isoleringsutredningen.

Isoleringsutredningens förslag motiverades bl. a. med att man därigenom klarare skulle ge uttryck för ärendets vikt och för betydelsen av att den rättssökande får stöd av ett biträde. Rätten till offentligt biträde skulle dock begränsas till ärenden hos kriminalvårdsstyrelsen, dvs. ärenden rörande besvär eller beslut vid anstalt, underställning av omprövningsbeslut

rörande fortsatt avskildhet enligt 20 § första stycket KvaL samt ärenden rörande 20 § andra stycket KvaL liksom ärenden som rör placering på specialavdelning. Också vid disciplinärenden skulle offentligt biträde kunna erhållas enligt utredningens förslag.

Departementschefen uttalar att han har stor förståelse för de motiv som ligger till grund för förslaget om rätt för den intagne att få offentligt biträde. I sammanhanget måste emellertid enligt departementschefen beaktas att det nuvarande statsfinansiella läget gör det nödvändigt att eftersträva besparingar inom hela statsförvaltningen. Även om ett genomförande av utredningens förslag inte är ägnat att leda till annat än förhållandevis begränsade kostnadsökningar delar departementschefen mot denna bakgrund den uppfattning som uttalats av kriminalvårdsstyrelsen att frågan inte lämpligen bör bedömas isolerad. Departementschefen erinrar om att de intagna redan nu i mån av behov har rätt till allmän rättshjälp efter prövning av rättshjälpsnämnd i sedvanlig ordning.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att det av hänsyn till det statsfinansiella läget nu ej är möjligt att utvidga möjligheterna att få offentligt biträde på sätt som föreslagits i motionerna. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena i denna del.

Lekmannamedverkan i ärende om avskiljande

I motion 24 hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om lekmannaprövning av isoleringsåtgärder inom kriminalvården.

I motionen erinras om att regeringen frångått isoleringsutredningens förslag att ärenden om avskiljande skulle få prövas av ett lekmannaorgan. Motionären anför att förslaget om lekmannaprövning behandlats i två av utredningsbetänkanden, dels i isoleringsutredningens betänkande och dels i betänkandet (SOU 1977:76) Personalen vid kriminalvårdens anstalter. Motionären uttalar att därvid gjorts samstämmiga bedömningar om värdet av att införa lekmannaprövning. Enligt motionären bör frågan behandlas med förtur av fängelsestraffkommittén (Ju 1979:04) som enligt sina direktiv särskilt skall uppmärksamma de synpunkter som har förts fram av isoleringsutredningen.

Departementschefen uttalar i propositionen att frågan om lekmannamedverkan på lokal och regional nivå bör avgöras i samband med att ställning tas till fängelsestraffkommitténs kommande förslag.

Utskottet, som hyser sympati för motionsönskemålet, delar departementschefens uppfattning att frågan om lekmannamedverkan bör avgöras i samband med att ställning tas till fängelsestraffkommitténs kommande förslag. Med hänsyn till frågans samband med de övriga förslag som kommittén beräknas framlägga finns enligt utskottets mening ej anledning att nu begära att förslag i denna fråga framläggs särskilt med förtur. Utskottet avstyrker bifall till motion 24 i denna del.

Kvällsinlåsning

I motion 25 yrkas att riksdagen uttalar att senareläggning av inlåsning vid kriminalvårdsanstalterna till senast kl. 21 snarast bör genomföras.

Önskemål om senare kvällsinlåsning på sluten anstalt har tidigare prövats av riksdagen, senast med anledning av en motion vid 1979/80 års riksmöte. I sitt av riksdagen godkända betänkande i saken (JuU 1979/80:34) avstyrkte utskottet bifall till motionen. Till stöd härför åberopades att de negativa effekterna av den nuvarande ordningen var högst begränsade. Därjämte hänvisades till de prioriteringar som måste göras i det statsfinansiella läget.

Utskottet vidhåller sin i betänkandet JuU 1979/80:34 framförda uppfattning och avstyrker bifall till motionen 25 i denna del.

Mjukceller

I motion 25 hemställs att riksdagen skall uttala att införande av s.k. mjukceller vid kriminalvårdsanstalterna bör vara genomfört senast den 1 januari 1983.

Frågor som införande av s.k. mjukisolerade celler som alternativ till spännbälte behandlades av departementschefen i budgetpropositionen 1979/80:100 bilaga 5 (s. 81). Frågan hade remissbehandlats på grund av isoleringsutredningens förslag om försök med sådana celler. I budgetpropositionen uttalade departementschefen att han hade förståelse för den tveksamhet som ett par av remissinstanserna redovisat med hänsyn till att celler av denna typ inte hittills hade prövats inom den svenska kriminalvården. Departementschefen ansåg emellertid med hänsyn till de positiva erfarenheter av användningen av mjukceller som har redovisats från andra länder, framför allt Storbritannien, att en försöksverksamhet borde komma till stånd. Departementschefen underströk att han helt delade socialstyrelsens uppfattning att placering i mjukisolerade celler borde få tillgripas endast i de fall där spännbälte annars skulle ha använts.

Enligt utskottets mening bör den av departementschefen förordade försöksverksamheten avvaktas innan beslut fattas om inrättande av mjukisolerade celler. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion 25 i denna del.

Övrigt

I övrigt föranleder propositionen eller motionerna inte något uttalande från utskottets sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avskiljande vid kollektiv arbetsvägran*
   att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 17 § första stycket och 60 § i det genom

propositionen 1980/81:1 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,

2. beträffande *avskiljande under fritid*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 17 § andra stycket i det under 1 angivna lagförslaget,
3. beträffande *avskiljande av skydds- eller säkerhetsskäl*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 20 § första stycket i det under 1 angivna lagförslaget,
4. beträffande *placering på specialavdelning*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 20 a § andra stycket i det under 1 angivna lagförslaget,
5. beträffande *läkares medverkan vid avskildhetsåtgärder*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 22 § andra stycket i det under 1 angivna lagförslaget,
6. beträffande *avskiljande vid våldsamt uppträdande m. m.*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 23 § första stycket i det under 1 angivna lagförslaget,
7. beträffande *häktesplacering*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 23 § tredje stycket och 50 § tredje meningen i det under 1 angivna lagförslaget,
8. beträffande *beläggning med fängsel*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 23 § fjärde stycket i det under 1 angivna lagförslaget,
9. beträffande *avskiljande under disciplinärende*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 50 § första meningen i det under 1 angivna lagförslaget,
10. beträffande *urinprovskontroll*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 1 delvis) antar 52 d § i det under 1 angivna lagförslaget,
11. beträffande *lagen om kriminalvård i anstalt i övrigt*
att riksdagen antar det under 1 angivna lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan ovan,
12. beträffande *häkteslagen*
att riksdagen med avslag på motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 2) antar det i proposition 1980/81:1 upptagna förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.,

13. beträffande *offentligt biträde*
att riksdagen avslår motion 1980/81:24 i denna del (yrkande 2) och motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 3),
14. beträffande *lekmannamedverkan i ärende om avskiljande*
att riksdagen avslår motion 1980/81:24 i denna del (yrkande 1),
15. beträffande *kvällsinlåsning*
att riksdagen avslår motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 4),
16. beträffande *mjukceller*
att riksdagen avslår motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 5).

Stockholm den 11 november 1980

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Björn Körlof (m), Lilly Bergander (s), Gunilla André (c), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Arne Svensson (m), Maja Ohlin (s) och Allan Ekström (m).

Reservationer

1. **Offentligt biträde (mom. 13)**

Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Karl-Gustaf Mathsson (s) och Maja Ohlin (s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

De skäl som isoleringsutredningen har anfört för att införa rätt för den intagne att få offentligt biträde i ärenden rörande avskiljande har enligt utskottets mening stor tyngd. De kostnadsökningar som det innebär att införa en sådan rätt i den begränsade omfattning som utredningen har föreslagit bör inte hindra att beslut fattas härom. Den närmare utformningen av regler i ämnet bör dock prövas i regeringens kansli. Ett förslag bör därefter snarast föreläggas riksdagen.

Vad utskottet nu har anfört med anledning av motion 24 i denna del och motion 25 i denna del om rätt för intagen att få offentligt biträde bör såsom riksdagens mening ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *offentligt biträde*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:24 i denna del

(yrkande 2) och motion 1980/81:25 i denna del (yrkande 3) såsom sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om rätt för intagen att få offentligt biträde i ärende om avskiljande.

2. **Lekmannamedverkan i ärende om avskiljande (mom. 14)**

Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Karl-Gustaf Mathsson (s) och Maja Ohlin (s) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet som" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

I direktiven till fängelsestraffkommittén har angetts att kommittén bör arbeta skyndsamt och noggrant pröva möjligheterna att med förtur lägga fram förslag till dellösningar. Enligt utskottets mening får ett införande av lekmannamedverkan i ärenden rörande avskiljanden anses vara så angeläget att frågan härom bör behandlas med förtur av kommittén, antingen separat eller i samband med det förslag till en organisation med förtroendemannastyrelser inom kriminalvården som utredningen har fått till uppdrag att lägga fram. Tilläggsdirektiv härom bör utfärdas för utredningen.

Vad utskottet sålunda med tillstyrkande av motion 24 har anfört om förslag rörande lekmannamedverkan i ärenden om avskiljanden bör såsom riksdagens mening ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *lekmannamedverkan i ärende om avskiljande*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:24 i denna del (yrkande 1) såsom sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om förslag rörande lekmannamedverkan i ärende om avskiljande.

Bilaga 1

Lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt

Propositionens förslag	*Motionärernas förslag*
3 §	
Kriminalvårdsanstalt är riksanstalt – – – avdelning av anstalt.	
17 §	
En intagen skall – – – arbetets särskilda beskaffenhet.	
Vägrar ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt att utföra arbete som har ålagts dem, får dock gemensamheten mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.	
På fritiden får – – – i denna lag.	
I sluten anstalt får dock gemensamheten mellan intagna på fritiden inskränkas om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.	
I anslutning till – – – avskilda från varandra.	
18 §	
En intagen får – – – alltid äga rum.	
20 §	
En intagen får hållas avskild från andra intagna, om det är nödvändigt	En intagen får hållas avskild från andra intagna om det är nödvändigt *med hänsyn till påtaglig* fara för den intagnes eller annans säkerhet till liv eller hälsa.
1. med hänsyn till rikets säkerhet eller föreliggande fara för den intagnes eller annans säkerhet till liv eller hälsa *eller för allvarlig skadegörelse på anstaltens* egendom,	
2. för att hindra att den intagne påverkar någon annan intagen att allvarligt störa ordningen inom anstalten,	
3. för att hindra att den intagne medverkar till att en annan intagen får tillgång till berusningsmedel,	
4. för att hindra att den intagne allvarligt ofredar en annan intagen.	
Intagen som avses – – – sättes i verket.	
Ett beslut enligt – – – var tionde dag.	

Propositionens förslag	*Motionärernas förslag*
20 a §	
Finns det i fall – – – på en specialavdelning.	
En intagen får också placeras på en specialavdelning, om det finns särskild anledning anta att det är påkallat för att hindra honom från brottslig verksamhet av allvarligt slag under vistelsen i anstalt.	
Ett beslut om – – – gång i månaden.	
21 §	
En intagen som – – – som är möjlig.	
22 §	
Innan beslut meddelas – – – på frågans avgörande.	
Den som hålls avskild på grund av att han är farlig för sin egen säkerhet till liv eller hälsa skall undersökas av läkare så snart det kan ske. Annan intagen som hålls avskild enligt 20 § och sådan intagen om är placerad på specialavdelning skall undersökas av läkare, om det behövs med hänsyn till den intagnes tillstånd. Har en intagen hållits avskild under en sammanhängande tid av en månad skall en sådan undersökning alltid äga rum.	*Läkare skall yttra sig i frågan, om möjligt innan åtgärden vidtages och annars inom en vecka därefter.*
Över vad som förekommit – – – skall protokoll föras.	
23 §	
Intagen som uppträder våldsamt eller som är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel att han kan befaras störa ordningen på anstalten får tillfälligt hållas avskild från andra intagna så länge det är nödvändigt för att betvinga uppträdandet eller tills påverkan har upphört.	Intagen som uppträder våldsamt eller som är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel att han kan befaras *allvarligt* störa ordningen på anstalten får tillfälligt hållas avskild från andra intagna så länge det är nödvändigt för att betvinga uppträdandet eller tills påverkan har upphört.
Visar sig andra – – – liv eller hälsa.	
Kan en intagen i fall som anges i första eller andra stycket inte hållas avskild på anstalten får han placeras i allmänt häkte i högst två dygn, om detta är lämpligare än att han förs över till en annan anstalt.	
Läkare skall så snart det kan ske undersöka den som är föremål för	Läkare skall så snart det kan ske undersöka den som är föremål för

Propositionens förslag

åtgärd enligt denna paragraf. I fråga om den som hålls avskild därför att han är påverkad av berusningsmedel skall en sådan undersökning dock äga rum endast om det behövs med hänsyn till hans tillstånd. Över vad som förekommit skall föras protokoll.

50 §

Under utredningen av ett disciplinärende får en intagen tillfälligt hållas avskild från andra intagna i den mån det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen ej skall äventyras. Åtgärden får i intet fall bestå längre än fyra dygn. Kan den intagne inte hållas avskild på anstalten, får han placeras i allmänt häkte om detta är lämpligare än att han förs över till en annan anstalt. Den intagne skall få den lättnad i avskildheten som är möjligt.

52 d §

En intagen får föreläggas att lämna urinprov för kontroll av huruvida han är påverkad av narkotika.

60 §

Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i *17 § första stycket andra meningen*, 20 § andra meningen samt 20 a, 35 och 39 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981

Motionärernas förslag

åtgärd enligt denna paragraf. *I fråga om intagen som belagts med fängsel skall sådan undersökning ske inom en timme.* I fråga om den som hålls avskild därför att han är påverkad av berusningsmedel skall en sådan undersökning dock äga rum endast om det behövs med hänsyn till hans tillstånd.

Över vad som förekommit skall föras protokoll.

Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i 20 § andra meningen samt 20 a, 35 och 39 §§.

23 § andra stycket upphör att gälla den 1 januari 1983.

Bilaga 2

Lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl.

Propositionens förslag	*Motionärernas förslag*
15 §	
Häktad får beläggas – – – liv eller hälsa.	
Läkare skall så snart det kan ske undersöka den som är föremål för åtgärd enligt första stycket 2.	Läkare skall så snart det kan ske, *dock senast inom en timme*, undersöka den som är föremål för åtgärd enligt första stycket 2.
17 §	
Vad som sägs i denna lag om häktad har motsvarande tillämpning på	Vad som sägs i denna lag om häktad har motsvarande tillämpning på
1. den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott,	1. den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott,
2. den som har intagits i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt och	2. den som har intagits i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt och
3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av *23 § tredje stycket*, 43 § första stycket tredje meningen *eller 50 § tredje meningen* lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.	3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av 43 § första stycket tredje meningen lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981

15 § andra stycket upphör att gälla den 1 januari 1983.

Bilaga 3

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrivs att 41 och 42 §§ rättshjälpslagen (1972:429) skall ha nedan angivna lydelse.

Propositionens förslag	*Motionärernas förslag*
41 §[1]	
Rättshjälp genom offentligt biträde lämnas i mål eller ärende	Rättshjälp genom offentligt biträde lämnas i mål eller ärende
1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 §§ lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,	1. hos utskrivningsnämnd eller psykiatriska nämnden angående intagning enligt 8 eller 9 § eller utskrivning enligt 16 eller 19 §§ lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,
2. hos beslutsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller placering av särskoleelev enligt 28 § samma lag,	2. hos beslutsnämnd eller psykiatriska nämnden angående inskrivning i eller utskrivning från vårdhem eller specialsjukhus enligt lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda eller placering av särskoleelev enligt 28 § samma lag,
3. hos förvaltningsdomstol angående tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare enligt 18 eller 55 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård eller kvarhållande enligt 45 § samma lag,	3. hos förvaltningsdomstol angående tvångsintagning i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare enligt 18 eller 55 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård eller kvarhållande enligt 45 § samma lag,
4. angående omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen (1960:97) eller utredning enligt 30 § samma lag eller angående sådan samhällsvårds slutliga upphörande enligt 42 § samma lag,	4. angående omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen (1960:97) eller utredning enligt 30 § samma lag eller angående sådan samhällsvårds slutliga upphörande enligt 42 § samma lag,
5. hos förvaltningsdomstol angående intagning i eller utskrivning från ungdomsvårdsskola enligt barnavårdslagen (1960:97),	5. hos förvaltningsdomstol angående intagning i eller utskrivning från ungdomsvårdsskola enligt barnavårdslagen (1960:97),

[1] Lydelse enligt prop. 1978:79:90.

Propositionens förslag

6. angående förpassning eller utvisning enligt utlänningslagen (1954:193) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om förpassning eller utvisning,

7. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten eller utlänningen enigt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

8. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten med stöd av 58 § andra stycket samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 58 § tredje stycket samma lag eller om utlänningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

9. angående föreskrifter som meddelats enligt 10 §, 34 § eller 51 § femte stycket utlänningslagen,

10. angående hemsändande av utlänning med stöd av 71 § första stycket utlänningslagen,

11. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,

12. angående återintagning i anstalt enligt 29 eller 30 kap. brottsbalken,

13. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställigheten av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samar-

Motionärernas förslag

6. angående förpassning eller utvisning enligt utlänningslagen (1954:193) samt vid utredning hos polismyndighet när fråga har uppkommit om förpassning eller utvisning,

7. angående avvisning enligt utlänningslagen, dock ej hos polismyndighet, såvida icke anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten eller utlänningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

8. angående verkställighet enligt utlänningslagen, om anledning föreligger att underställa ärendet den centrala utlänningsmyndigheten med stöd av 58 § andra stycket samma lag eller hänskjuta ärendet dit med stöd av 58 § tredje stycket samma lag eller om utlänningen enligt 35 § samma lag hållits i förvar längre än en vecka,

9. angående föreskrifter som meddelats enligt 10 §, 34 § eller 51 § femte stycket utlänningslagen,

10. angående hemsändande av utlänning med stöd av 71 § första stycket utlänningslagen,

11. angående förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 26 kap. brottsbalken,

12. angående återintagning i anstalt enligt 29 eller 30 kap. brottsbalken,

13. angående verkställighet utomlands av frihetsberövande påföljd enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställigheten av straff m. m. eller lagen (1972:260) om internationellt samar-

Propositionens förslag	*Motionärernas förslag*
bete rörande verkställighet av brottsmålsdom,	bete rörande verkställighet av brottsmålsdom,
14. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,	14. angående utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
15. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,	15. angående kastrering enligt lagen (1944:133) om kastrering, om giltigt samtycke till åtgärden ej lämnats,
16. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.	16. hos regeringen enligt 1 § andra stycket lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall,
	17. hos kriminalvårdsstyrelsen enligt 18, 20, 23 eller 47 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.
42 §[1]	
I ärende som anges i 41 § 1–5 *och* 11–15 skall offentligt biträde utses för den som åtgärden avser, om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt. Vid bedömningen av behovet skall särskilt beaktas om i väsentligt hänseende motstridiga sakuppgifter lämnats under utredningen eller betydelsefulla sakförhållanden i övrigt är oklara.	I ärende som anges i 41 § 1–5, 11–15 *och 17* skall offentligt biträde utses för den som åtgärden avser, om det behövs för tillvaratagande av dennes rätt. Vid bedömningen av behovet skall särskilt beaktas om i väsentligt hänseende motstridiga sakuppgifter lämnats under utredningen eller betydelsefulla sakuppgifter i övrigt är oklara.
I ärende som ---------- av biträde saknas.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

[1] Lydelse enligt prop. 1978/79:90.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1980